

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām

Cilvēktiesību komiteja

Noslēguma piezīmes par Latvijas trešo ziņojumu*

1. Komiteja ir izskatījusi Latvijas iesniegto trešo periodisko ziņojumu (CCPR/C/LVA/3) savā 3042. un 3043.sēdē (CCPR/C/SR.3042 un CCPR/C/SR.3043) 2014.gada 12. un 13.martā. 3060.sēdē (CCPR/C/SR.3060) 2014.gada 25.martā ir pieņemtas šādas noslēguma piezīmes.

A. Ievads

2. Komiteja atzinīgi novērtē Latvijas trešā periodiskā ziņojuma iesniegšanu un tajā sniegto informāciju. Komiteja izsaka atzinību par iespēju atsākt konstruktīvu dialogu ar dalībvalsts augsta līmeņa delegāciju par pasākumiem, ko dalībvalsts ir veikusi pārskata periodā Pakta normu ieviešanai. Komiteja pateicas dalībvalstij par iesniegtajām rakstiskajām atbildēm (CCPR/C/LVA/Q/3/Add.1) uz jautājumu sarakstu, kuras delegācija papildināja ar mutiskām atbildēm, un par rakstveidā sniegto papildu informāciju.

B. Pozitīvie aspekti

3. Komiteja atzinīgi novērtē šādu likumdošanas un institucionālo pasākumu pieņemšanu dalībvalstī:

(a) 2009.gada grozījumus likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību”, kas ievieša atsevišķu spīdzināšanas definīciju;

(b) 2007.gada 8.novembra grozījumus Ārstniecības likumā, lai cita starpā precizētu kritērijus uzņemšanai psihiatriskajā slimnīcā, un 2009.gada institucionālās reformas pacientu aprūpes uzlabošanai stacionāros;

---

* Komiteja tās pieņēmusi 110.sesijā (2014.gada 10.-28.martā).

(c) grozījumus Patvēruma likumā, kuri noregulēja Valsts robežsardzes un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pilnvaras patvēruma pieteikumu izskatīšanā, kuri stājās spēkā 2013.gada 21.novembrī,

(d) 2014.gada 14.janvāra Nacionālo stratēģiju cilvēku tirdzniecības novēršanai 2014.-2020.gadam.

4. Komiteja atzinīgi novērtē šādu starptautisko instrumentu ratifikāciju dalībvalstī vai pievienošanos tiem:

(a) Bērnu tiesību konvencijas papildu protokols par bērnu iesaistīšanu bruņotā konfliktā 2005.gada 19.decembrī un par bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju 2006.gada 22.februārī;

(b) Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām 2010.gada 1.martā;

(c) Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām Fakultatīvais protokols 2010.gada 31.augustā;

(d) Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 2.fakultatīvais protokols ar mērķi atcelt nāves sodus 2013.gada 19.aprīlī.

C. Galvenie problēmjaudājumi un ieteikumi

Tiesībsarga birojs

5. Komiteja pauž bažas par to, ka budžeta samazināšanai ir bijusi negatīva ietekme uz Tiesībsarga biroja spēju efektīvi īstenot savas pilnvaras (2.pants).

Dalībvalstij jānodrošina Tiesībsarga birojam pietiekami finansiālie resursi un cilvēkresursi biroja pilnvaru īstenošanai atbilstoši Parīzes principiem (Ģenerālās Asamblejas rezolūcija Nr.48/134, pielikums) un jāpabeidz pieteikuma procedūra Tiesībsarga biroja akreditācijai Starptautiskajai nacionālo institūciju cilvēktiesību veicināšanas un aizsardzības jomā koordinācijas komitejai.

Dzimumu līdztiesība

6. Novērtējot tādas dalībvalsts veiktos pasākumus dzimumu nelīdztiesības samazināšanai kā Plāns dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012-2014.gadam pieņemšana, Komiteja bažijas par vīriešu un sieviešu darba algas atšķirību par 13-17 procentiem privātajā sektorā, kā arī par augsto sieviešu bezdarba līmeni (2., 3. un 26.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāpieņem konkrēti pasākumi, lai panāktu to, ka sievietes saņem vienlīdzīgu samaksu par vienlīdz vērtīgu darbu, un jāpievēršas tiesību aktu par vienlīdzīgu atalgojumu ierobežotās efektivitātes cēloņiem;

b) jāpanāk sieviešu un vīriešu vienlīdzīga piekļuve brīvi izvēlētiem arodiem.

Nepilsoņu un lingvistisko minoritāšu nediskriminācija

7. Komiteja turpina raizēties par „nepilsoņu” statusu un lingvistisko minoritāšu situāciju. Sevišķas bažas izraisa valsts valodas politikas ietekme uz lingvistisko minoritāšu iespēju bez diskriminācijas izmantot Konvencijā paredzētās tiesības, tai skaitā tiesības izvēlēties un mainīt savu vārdu un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību. Turklāt

Komiteju satrauc valodu pārvaldīšanas prasību diskriminējošā ietekme uz mazākumtautību grupu nodarbinātību un darbu (2., 26. un 27.pants).

Dalībvalstij būtu jāpastiprina centieni nodrošināt, lai nepilsoņi un lingvistisko minoritāšu pārstāvji pilnībā varētu izmantot Konvencijā paredzētās tiesības, un jāturpina veicināt viņu integrāciju sabiedrībā. Dalībvalstij būtu jāpārskata Likums par valsts valodu un tā piemērošana, lai pārliecinātos, ka jebkādi latviski nerunājošo iedzīvotāju tiesību ierobežojumi ir pamatoti, proporcionāli un nediskriminējoši, un jāveic pasākumi, lai nodrošinātu latviski nerunājošiem pilsoņiem piekļuvi valsts institūcijām un atvieglotu viņu saziņu ar valsts iestādēm. Dalībvalstij tāpat būtu jāapsver iespēja piedāvāt bezmaksas latviešu valodas kursus nepilsoņiem un bezvalstniekiem, kuri vēlas pieteikties Latvijas pilsonībai.

Cilvēku tirdzniecība

8. Komiteja raizējas par cilvēku tirdzniecības saglabāšanos dalībvalstī, kas ir arī izcelsmes cilvēku tirdzniecībai seksuālās un darbaspēka ekspluatācijas nolūkiem, it sevišķi attiecībā uz jaunām sievietēm 18–25 gadu vecumā. Turklāt Komiteju satrauc nepietiekamie identifikācijas un nosūtīšanas mehānismi, par ko liecina apzināto un iespējamo cilvēku tirdzniecības upuru zema skaits un lēnais progress pret cilvēku tirdzniecību vērsto pasākumu īstenošanā (3. un 8.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāuzlabo pienācīgi identifikācijas un nosūtīšanas mehānismi un jāpaplašina tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu un citu profesionāļu apmācība, lai uzlabotu viņu iespējas palīdzēt cilvēku tirdzniecības upuriem;

b) nekavējoties efektīvi un objektīvi jāizmeklē, jāiztiesā un jā soda visi cilvēku tirdzniecības un citi ar to saistīti nodarījumi;

c) jāpastiprina atbalsta, rehabilitācijas, aizsardzības un atlīdzinājuma mehānismi, tai skaitā valsts finansēti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi un palīdzība ziņošanā policijai par cilvēku tirdzniecības gadījumiem, un jāpanāk to pieejamība pēc nepieciešamības visiem cilvēku tirdzniecības upuriem;

d) jāizvērš informatīvas kampaņas par cilvēku tirdzniecības noziedzīgo raksturu.

Vardarbība pret sievietēm, tai skaitā vardarbība ģimenē

9. Komiteja raizējas par vardarbības gadījumu pret sievietēm, ieskaitot vardarbību ģimenē un izvarošanu, nepietiekamo ziņošanu un izmeklēšanu no policijā un par aizsardzības pasākumu trūkumu, it sevišķi ierobežojošu līdzekļu trūkumu pret sadzīves varmākām, un sistemātiskas palīdzības trūkumu šādu darbību upuriem. Komiteja izsaka nožēlu arī par konkrētu tiesību aktu trūkumu, kas aizlieltu vardarbību ģimenē un izvarošanu laulībā (3. un 7. pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāapsver iespēja iekļaut Krimināllikumā vardarbību ģimenē un izvarošanu laulībā kā atsevišķus noziegumus;

b) jā mudina cietušie ziņot par vardarbības gadījumiem pret sievietēm, ieskaitot vardarbību ģimenē un izvarošanu laulībā;

c) jānodrošina, lai vardarbības gadījumi pret sievietēm, ieskaitot vardarbību ģimenē un izvarošanu laulībā, tiktu rūpīgi izmeklēti un pārkāpumu izdarītāji tiktu apsūdzēti un notiesāšanas gadījumā sodīti ar atbilstošām sankcijām un lai cietušie

saņemtu atbilstošu kompensāciju;

d) jāuzlabo pētniecības un datu iegūšanas metodes, lai noteiktu problēmas apjomu, tās iemeslus un atstātās sekas uz sievietēm;

e) jānodrošina atbilstoša palīdzība, tai skaitā psiholoģiski sociālas konsultācijas, un atbilstoši aprīkotu patvērumu pieejamība pietiekamā skaitā.

Tiesības uz dzīvību

10. Komiteja raizējas par trūkumiem ziņošanā par izmeklēšanas, iztiesāšanas un atbilstošu sodu piemērošanas rezultātiem nāves gadījumos ieslodzījuma vietās (ieskaitot pašnāvības gadījumus un saindēšanos ar narkotikām). Tāpat Komiteju uztrauc neatkarīga mehānisma trūkums nāves gadījumu izmeklēšanai psihiatriskajās iestādēs (6.pants).

Dalībvalstij jānodrošina, lai visi nāves gadījumi ieslodzījuma vietās tiktu pienācīgi izmeklēti un izziņoti. Dalībvalstij arī jānodrošina, ka notiek regulāra pēc nāves gadījumiem psihiatriskajās iestādēs izveidoto komisiju, kas sastāv tikai no attiecīgās slimnīcas medicīniskā personāla un administrācijas pārstāvjiem, darba pārbaude un vērtēšana.

Spīdzināšana

11. Komiteju dara bažīgu tas, ka vairākos Krimināllikuma pantos noteiktie sodi par spīdzināšanu nav atbilstošas sankcijas par šādiem noziedzīgiem nodarījumiem un ka uz spīdzināšanu attiecas noilgums, kura ilgums nav samērīgs ar nozieguma smagumu. Komiteja raizējas arī par ziņojumiem par nepietiekamu Pakta 7.panta ievērošanu izdošanas kontekstā (7. pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāiekļauj spīdzināšana kā konkrēts noziegums Krimināllikumā un jānosaka tādas sankcijas par spīdzināšanu, kas ir samērīgas ar šādu nodarījumu smagumu;

b) jāmaina spīdzināšanai noteiktais noilgums, lai tas būtu samērīgs ar noilgumu, kāds tiek piemērots citiem dalībvalsts tiesību aktos paredzētiem nopietna rakstura noziegumiem, lai visus spīdzināšanas gadījumus, ieskaitot līdzdalību un piedalīšanos to izdarīšanā, varētu efektīvi izmeklēt un pēc nepieciešamības iztiesāt un sodīt;

c) nosakot izdošanas pieļaujamību, jānodrošina Pakta 7.panta ievērošana.

Tiesībsargājošo amatpersonu pieļautās spīdzināšanas un sliktas izturēšanās izmeklēšana

12. Komiteja ar gandarījumu uzteic dalībvalsts iecerēto Valsts policijas Iekšējās drošības biroja, kā arī Ieslodzījuma vietu biroja reformu, tomēr tā turpina bažīties, ka Valsts policijas Iekšējās drošības birojs, kā arī Ieslodzījuma vietu pārvalde, kas ir pilnvarotas izmeklēt policijas un ieslodzījuma vietu amatpersonu pretlikumīgu uzvedību, nav pilnībā neatkarīgas, jo sūdzības izmeklē policijas izmeklētāju un ieslodzījuma vietu augstākās amatpersonas. Komiteja raizējas arī par pastāvīgiem ziņojumiem par vardarbības gadījumu turpināšanos pret ieslodzītajiem un sliktu izturēšanos no tiesībsargājošā personāla puses un par zemu efektīvas izmeklēšanas gadījumu un disciplināro sankciju rādītāju par šādām darbībām (2., 7. un 10.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāveic atbilstoši pasākumi, lai izveidotu neatkarīgu mehānismu policijas amatpersonām un ieslodzījuma vietu personālam inkriminētu amatpārkāpumu izmeklēšanai;

b) jānodrošina, lai tiesībsargājošais personāls turpinātu saņemt apmācību spīdzināšanas un sliktas izturēšanās gadījumu izmeklēšanā, pamatojoties uz Stambulas protokolu (Rokasgrāmata par spīdzināšanas un citādas cietsirdīgas, necilvēcīgas vai cilvēka cieņu pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas efektīvu izmeklēšanu un dokumentēšanu);

c) jānodrošina, lai visi apgalvojumi par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos tiktu efektīvi izmeklēti, pārkāpējiem tiktu izvirzītas apsūdzības un notiesāšanas gadījumā tiktu piemērotas atbilstošas sankcijas un lai cietušie saņemtu atbilstošu kompensāciju;

d) jāaizsargā sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas mehānismu ziņošanai par sliktu izturēšanos un ļaunprātīgu dienesta stāvokļa izmantošanu ieslodzījuma vietās efektivitāte.

Pirmstiesas apcietinājums

13. Komiteja raizējas par ilgstoša pirmstiesas apcietinājuma gadījumiem krimināllietu izskatīšanas pirmstiesas stadijā, lielo apcietināto personu skaitu, kas sasniedz ap 29 procentiem no kopējā ieslodzīto skaita, un par praksi ilgstoši turēt policijas izolatoros administratīvu pārkāpumu gadījumā. Komiteja izsaka nožēlu arī par ziņu trūkumu par pirmstiesas apcietinājuma ilgumu un tā piemērošanas biežumu (9. un 14.pants).

Dalībvalstij jāveic neatliekami pasākumi, lai samazinātu pirmstiesas apcietinājuma ilgumu un biežumu, un jāapsver apcietinājumam alternatīvi līdzekļi, jāapkopo ticami dati par pirmstiesas apcietinājuma ilgumu un biežumu, kā arī jāizslēdz no tiesībsargājošās sistēmas prakse turēt apcietinājumā par administratīviem pārkāpumiem.

Patvēruma meklētāji

14. Komiteja ir nobažījiesies par to, ka trūkst skaidra tiesiskā pamatojuma patvēruma meklētāju izvietošanai aizturēšanas vietā pēc viņu ierašanās, un par ziņojumiem par patvēruma meklētāju, tai skaitā bērnu, ilgstošu turēšanu slikti aprīkotās iestādēs, kā arī par šķēršļiem piekļūt patvēruma procedūrai atsevišķos robežpunktos. Komiteja raizējas arī par paātrināto procedūru bēgļa vai patvēruma statusa noteikšanai. Tā izsaka nožēlu par ziņojumos norādītiem bēgļu un patvēruma meklētāju izraidīšanas gadījumiem, pamatojoties uz Patvēruma likuma 3.pantu, pirms deportācijas lēmuma pārsūdzības izskatīšanas, ja tiek uzskatīts, ka viņi rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, lai gan deportētie pēc atgriešanās savās valstīs var tikt pakļauti Pakta 7.pantā noteikto tiesību pārkāpumiem (7., 9., 10. un 13.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jānodrošina *non-refoulement*¹ principa stingra ievērošana;

b) jāgroza Patvēruma likums, lai noteiktu aizsardzību pret patvēruma

¹ Tulkotāja piezīme – ar *refoulement* starptautiskajās tiesībās tradicionāli apzīmē situāciju, kad persona valstī, uz kuru tā tiek izraidīta, var ciest no spīdzināšanas vai vardarbības šīs personas rases, etniskās piederības, reliģijas, politiskās pārliecības vai citu iemeslu dēļ. *Non-refoulement* – aizliegums izraidīt personu gadījumā, ja izraidīšanas rezultātā personai draud vardarbība.

meklētāju patvaļīgu aizturēšanu, un jānodrošina, lai visas personas, kurām nepieciešama starptautiska aizsardzība, būtu atbilstoši un taisnīgi izturēšanos visos posmos un varētu izmantot procesuālos aizsardzības līdzekļus, it sevišķi paātrinātās procedūras laikā;

c) jānodrošina, lai lēmumi par izraidīšanu, nosūtīšanu atpakaļ vai izdošanu tiktu izvērtēti ātri un atbilstoši likumā noteiktajai kārtībai, ieskaitot lēmumu par patvēruma piešķiršanu vai atteikšanu izpildes apturēšanu pārsūdzības laikā;

d) jānodrošina, lai patvēruma meklētāju aizturēšana tiktu izmantota tikai kā galējais līdzeklis uz iespējami īsu laiku un lai šāda aizturēšana būtu nepieciešama un proporcionāla, ņemot vērā individuālos apstākļus, tāpat jāizvairās no nepilngadīgo aizturēšanas;

e) jānodrošina, lai sadzīves apstākļi un uzturēšanās visos imigrācijas aizturēšanas centros atbilstu starptautiskajiem standartiem;

f) jāgarantē standartizētas patvēruma procedūras pieejamība un jāizstrādā norīkošanas kārtība starp Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi un Valsts robežsardzi visos robežpunktos atbilstoši starptautiskajām normām un standartiem.

Apstākļi policijas, aizturēšanas un ieslodzījuma vietās

15. Novērtējot uzlabojumus zināmās jomās, Komiteja raizējas par ievērojamo sūdzību skaitu par sliktiem materiālajiem apstākļiem daudzās policijas, aizturēšanas un ieslodzījuma vietās un par to, ka saglabājas vairāki trūkumi, it sevišķi attiecībā uz higiēnas zonu nepietiekamo nodalīšanu vairākiem iemītniekiem paredzētās kamerās, ieslodzīto savstarpējo vardarbību un tādu speciālo līdzekļu kā roku dzelži pārmērīgu izmantošanu uz mūžu ieslodzītām personām, neveicot individuālo apstākļu izvērtēšanu (10.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāgarantē ieslodzīto aizsardzība saskaņā ar Pakta 10. pantu;

b) jāveic papildu pasākumi, lai uzlabotu materiālos apstākļus, tai skaitā platību, policijas, aizturēšanas un ieslodzījuma vietās;

c) jānodrošina atbilstošs uzraudzības personāls, lai novērstu vardarbību starp ieslodzītajiem.

Psihoneiroloģiskās slimnīcas un valsts sociālās aprūpes centri

16. Komiteja pauž bažas par valsts regulējuma trūkumu piespiedu ārstēšanai, piespiedu ierobežošanas līdzekļu piemērošanai un privātuma tiesību ierobežošanai psihoneiroloģiskajās slimnīcās. Tāpat Komiteja raizējas par nepilnībām valsts sociālās aprūpes centros pieaugušajiem ar garīgu invaliditāti, piemēram, izmitināšanas alternatīvu trūkumu un neatbilstošu aktivitāti, un it sevišķi piespiedu medikamentozu ārstēšanu lielās devās un izolācijas telpu izmantošanu (2., 7., 9., 10., 17. un 26.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jāpārskata sava politika un jāizstrādā pienācīgs normatīvais ietvars garīgās veselības un sociālās aprūpes iestādēm, lai nodrošinātu, ka jebkādu lēmumu par ierobežojošu un piespiedu līdzekļu un spēka izmantošanu šādās iestādēs var pieņemt tikai pēc rūpīga un profesionāla medicīniskā vērtējuma, kas nosaka piemērojamo piespiedu līdzekļu un spēka apjomu, un lai panāktu to, ka visi ierobežojumi ir likumīgi, nepieciešami un proporcionāli individuālajiem apstākļiem, kā arī lai garantētu efektīvu tiesisko aizsardzību;

b) jāpanāk, lai psihiatrisku medikamentu, elektrošoka terapijas un citu ierobežojošu un piespiedu līdzekļu izmantošanas prakse garīgās veselības pakalpojumos bez pacienta piekrišanas kopumā būtu aizliegta. Piespiedu psihiatrisko ārstēšanu var piemērot tikai izņēmuma gadījumos kā galējo līdzekli, ja tas ir absolūti nepieciešams par labu attiecīgajai personai, ja šī persona nespēj izteikt piekrišanu, uz visīsāko iespējamo termiņu, bez ilgtermiņa sekām un neatkarīgas pārbaudes apstākļos;

c) jāveicina psihiatriskās aprūpes orientēšana uz pieaugušo un nepilngadīgo pacientu cieņas saglabāšanu;

d) jāpiedāvā atbilstoši sabiedriski vai alternatīvi sociālās aprūpes pakalpojumi personām ar psihosociāliem un garīgās veselības traucējumiem, lai nodrošinātu alternatīvas, kas ir mazāk ierobežojošas par piespiedu ieslodzījumu;

e) jāizstrādā atbilstošu nodarbību programma un jānodrošina pietiekama dzīves telpa personām sociālās aprūpes centros;

f) jānodrošina efektīva un neatkarīga garīgās un sociālās aprūpes iestāžu pārraudzības un ziņošanas sistēma ar mērķi efektīvi izmeklēt un sodīt amatpārkāpumus un nodrošināt kompensāciju cietušajiem un viņu ģimenēm.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

17. Komiteja raizējas par informāciju par kavēšanos tādu krimināllietu iztiesāšanas pabeigšanā, kas ir saistītas ar paturēšanu apcietinājumā līdz galīgā sprieduma pieņemšanai, jo šī prakse nav savienojama ar tiesībām uz taisnīgu tiesu (14. pants).

Dalībvalstij jāveic atbilstoši pasākumi, lai nodrošinātu tiesību uz taisnīgu tiesu efektīvu aizsardzību, tai skaitā savlaicīgu spriedumu pieņemšanu.

Vārda brīvība

18. Komiteja pauž bažas par to, ka fiziskā uzbrukuma žurnālistam Leonīdam Jākobsonam izmeklēšana turpinās no 2012.gada marta (19.pants).

Dalībvalstij jāgarantē vārda brīvība un preses brīvība, kas noteikta Pakta 19.pantā un skaidrota Komitejas Vispārīgajos komentāros Nr.34 (2011) par viedokļa un vārda brīvību, efektīvi izmeklējot pret žurnālistiem vērstos uzbrukumus.

Aizsardzība pret naida noziegumiem

19. Komiteja satraucas par ziņojumiem par rasistiskām runām un vardarbības aktiem un diskrimināciju pret neaizsargātajām grupām, tai skaitā romiem un lesbietēm, biseksuāļiem un transpersonām, un par to, ka pēdējos gados saskaņā ar ziņoto pieaug vardarbības incidentu skaits pret minoritātēm. Komiteja raizējas arī par normatīvā ietvara attiecībā uz naida noziegumiem neatbilstošu piemērošanu lesbiešu, geju, biseksuāļu un transpersonu gadījumā. Vēl jo vairāk Komiteju dara bažīgu apgalvojumi par naida noziegumu nepietiekamu dokumentēšanu, novērošanu, izmeklēšanu un iztiesāšanu (20. un 26.pants).

Dalībvalstij būtu:

a) jānostiprina stratēģija cīņai pret rasistiski motivētiem noziegumiem un jāapkaro rasistiska diskursa lietošana politikā un medijos;

b) jāievieš tādas krimināltiesību normas, kas vērstas uz rasistiska naida motivētu noziegumu apkarošanu, jāsoda pārkāpēji ar atbilstošiem sodiem un

jāatvieglo ziņošanas kārtība par naida noziegumiem;

c) **jānosaka, ka kūdīšana uz vardarbību, balstoties uz seksuālo orientāciju vai dzimuma identitāti, ir noziedzīgs nodarījums.**

Mazākumtautības un izglītība

20. Novērtējot, ka 22 procenti izglītības iestāžu piedāvā bilingvālo izglītību latviešu valodā un vienā no septiņām mazākumtautību valodām, Komiteja tomēr raizējas par Izglītības likumā paredzētās pārejas uz latviešu valodu kā apmācību valodu negatīvās ietekmes turpināšanos uz mazākumtautībām un atbalsta pasākumu pakāpenisku samazināšanos mazākumtautību valodu un kultūras mācīšanai mazākumtautību skolās (26. un 27.pants).

Dalībvalstij jāpastiprina pasākumi pārejas uz latviešu valodu kā apmācības valodu negatīvās ietekmes uz mazākumtautībām novēršanai, it sevišķi jānovērš mācību grāmatu trūkums dažos priekšmetos un kvalitatīvu materiālu un apmācības iespēju trūkums ne-latviešu skolotāju latviešu valodas mācībām. Dalībvalstij jāveic arī papildu pasākumi, lai atbalstītu mazākumtautību valodu un kultūras mācīšanu mazākumtautību skolās.

Romi

21. Komiteja bažijas par to, ka romi turpina ciest no diskriminācijas un sociālās atstumtības, it sevišķi nodarbinātības, mājokļu, veselības un izglītības jomā. Komiteja pauž īpašas bažas par to, ka atsevišķas pašvaldības ir turpinājušas atstumt romu bērnus, izvietojot viņus atsevišķās klasēs nodalīti no pārējiem bērniem, kas liedz viņiem saņemt vienlīdzīgas kvalitātes izglītību un ierobežo viņu profesionālās iespējas (26. un 27.pants).

Dalībvalstij jāpastiprina pasākumi, lai nodrošinātu romiem visas Paktā paredzētās tiesības bez jebkādas diskriminācijas, un it sevišķi jāveic neatliekami pasākumi, lai izbeigtu romu bērnu segregāciju savā izglītības sistēmā, nodrošinot individualizētu izvietojumu skolās pēc katra bērna apstākļu un spēju pienācīgas izvērtēšanas, nepieļaujot negatīvu ietekmēšanos no bērna etniskās izcelsmes vai sociāli neizdevīga stāvokļa.

22. Dalībvalstij plaši jāizplata Pakts, abi tā fakultatīvie protokoli, trešā periodiskā ziņojuma teksts, uz Komitejas sagatavotā saraksta jautājumiem sniegtās atbildes un šīs noslēguma piezīmes, lai paaugstinātu tieslietu, likumdošanas un administratīvo iestāžu, pilsoniskās sabiedrības un valstī darbojošos nevalstisko organizāciju, kā arī sabiedrības kopumā informētību. Komiteja ierosina arī pārtulkot ziņojumu un noslēguma piezīmes citās valodās, kas parasti tiek izmantotas dalībvalstī. Komiteja arī lūdz dalībvalsti, gatavojot ceturto periodisko ziņojumu, plaši konsultēties ar pilsonisko sabiedrību un nevalstiskajām organizācijām.

23. Atbilstoši Komitejas reglamenta 71.noteikuma 5.punktam, dalībvalstij viena gada laikā ir jāiesniedz atbilstoša informācija par 15., 19. un 20.punktā norādīto Komitejas ieteikumu izpildi.

24. Komiteja lūdz dalībvalsti nākamajā periodiskajā ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2020.gada 28.martam, sniegt konkrētu un aktualizētu informāciju par visiem tās ieteikumiem un par Pakta kopumā.